

Hyvinvointialueen kaksikielisyys käytännössä

Tämä muistio perustuu sellaisiin kielilainsäädännön säännöksiin, jotka ovat herättäneet kysymyksiä hyvinvointialueilla. Näin ollen, se ei sisällä kattavaa listaa hyvinvointialueita velvoittavista kielisäädöksistä.

Säännösten tulkinta perustuu lakien esitöihin, viranomaisohjeisiin, oikeusasiamiehen ja oikeuskanslerin päätöksiin sekä hallituksen kertomuksiin kielilainsäädännön noudattamisesta.

1. Oikeus sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluihin suomeksi ja ruotsiksi

Sosiaali- ja terveydenhuolto on järjestettävä sekä suomeksi että ruotsiksi kaksikielisen hyvinvointialueen alueella siten, että asiakas saa ne valitsemallaan kielellä, joko suomeksi tai ruotsiksi.

Tämä tarkoittaa, että asiakkaan oikeus käyttää suomea tai ruotsia ei riipu hänen kielitaidostaan. Jos potilasasiakirjat laaditaan muulla kuin asiakkaan kielellä, ne on käännettävä siltä osin, että asiakas saa riittävät tiedot hoidostaan. Sosiaalihuollon hallintopäätökset on annettava asiakkaan omalla kielellä. Palvelut on myös järjestettävä siten, että omakielisen palvelun saaminen ei tuota asiakkaalle lisävaivaa tai tilannetta, jossa asiakas joutuu niitä erikseen pyytämään tai vaatimaan. Asiakkaan mahdollisuus ymmärtää ja tulla ymmärretyksi sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutilanteissa on osa palvelun laatua ja keskeistä muiden oikeuksien toteutumisen kannalta. Kielellisten oikeuksien toteutuminen vaikuttaa myös potilasturvallisuuteen ja on edellytys potilaan itsemääräämisoikeuden toteutumiselle.

Pelastustoimen palvelujen järjestämisessä on huomioitava kielilakia, jotta jokaisen oikeus käyttää suomea tai ruotsia toteutuu.

Asiakkaan oikeus palveluihin omalla kielellään käsittää suullisen palvelun ja kirjallisen viestinnän lisäksi myös digitaaliset palvelut. Kaksikielisellä hyvinvointialueella on velvollisuus tarjota yhdenvertaiset digitaaliset palvelut molemmilla kielillä.

Samanlaisten perusteiden mukainen palvelu ei tarkoita, että palvelut on järjestettävä samassa paikassa ja kaikkialla yhtä suuressa laajuudessa suomeksi ja ruotsiksi. Palvelua voidaan tarjota eri kielillä eri palvelu- ja toimipisteissä. Hyvinvointialue voi järjestää sosiaali- ja terveystalvaelunsa eri tavalla ruotsinkieliselle kuin suomenkieliselleväestölle, jos erilaiset järjestämistavat edistävät kielellisten oikeuksien toteutumista.

Lähteet

[Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä \(612/2021\), 5 §](#)

[Kielilaki \(423/2003\), 2 §, 10 §, 20 §, 23 §](#)

[Hallituksen esitys kielilainiksi \(HE 92/2002 vp\)](#)

[Hallituksen kertomus kielilainsäädännön soveltamisesta 2017 \(Hallituksen julkaisusarja 8/2017\), luku 5](#)

[Oikeusasiamiehen päätös 22.3.2011, Dnro 1962/4/09 \(ruotsiksi\)](#)

[Apulaisoikeuskanslerin päätös, 12.12.2014 \(OKV 1206/1/2013\)](#)

2. Viestintä ja yleisölle annettavat tiedotteet

Hyvinvointialueen toiminnasta on tiedotettava hyvinvointialueen asukkaille, palvelujen käyttäjille sekä järjestöille ja muille yhteisöille. Hyvinvointialueen yleisölle suunnatussa tiedottamisessa on kaksikielisessä kunnassa käytettävä suomen ja ruotsin kieltä.

Hyvinvointialueen ilmoitukset, kuulutukset ja julkipanot sekä muut yleisölle annettavat tiedotteet tulee antaa suomen ja ruotsin kielellä. Hyvinvointialueen tulee palvelussa ja muussa toiminnassaan osoittaa yleisölle käyttävänsä molempia kieliä.

Viranomaisten laatimien selvitysten, päätösten tai muiden vastaavien tekstien julkaiseminen ei velvoita kääntämään niitä sellaisinaan. Toisella kansalliskielellä tiedottaminen voi tapahtua joko toisessa muodossa, esimerkiksi toisenlaisessa esitteessä kuin toisella kielellä, tai tiedotteen lyhyemmässä muodossa. Viranomaisen tulee kuitenkin huolehtia sekä suomen- että ruotsinkielisen väestön tiedonsaantitarpeista.

Hyvinvointialueen verkkosivuilla on oltava kattavasti informaatiota suomeksi ja ruotsiksi. Oleellisen tiedon on oltava molemmilla kielillä. Tiedotteet ja muu vastaava informatiivinen tieto tulisi julkaista molemmilla kielillä, vähintäänkin lyhennetty tois-kielinen versio tulisi julkaista.

Velvollisuus käyttää kansalaisille suunnatussa informaatiossa suomea ja ruotsia koskee kaikkea viranomaisen tiedottamista tiedotusvälineestä tai -kanavasta

riippumatta. Suomen- ja ruotsinkielisen väestön tiedonsaantitarve on turvattava myös verkossa, mukaan lukien sosiaalinen media, kuten esimerkiksi Twitter ja Facebook. Kaikkea ei tarvitse julkaista molemmilla kielillä, mutta virallisempia sosiaalisen median tiedotteita tulisi olla sekä suomeksi että ruotsiksi. Hyvinvointialueen on myös lähtökohtaisesti vastattava sille esitettyihin kysymyksiin sillä kielellä, jolla ne on esitetty (suomeksi tai ruotsiksi). Täten kaksikielisyyden tulee näkyä hyvinvointialueen sosiaalisessa mediassa.

Viitaten hyvinvointialueen velvollisuuteen kohdella molempia kansalliskieliä tasa-arvoisesti, hyvinvointialueen on pyrittävä julkaisemaan olennainen tieto samanaikaisesti sekä suomeksi että ruotsiksi verkkosivuillaan.

Lähteet

[Laki hyvinvointialueesta \(611/2021\), 34 §](#)

[Kielilaki \(423/2003\), 23 §, 29 §, 32 §, 35 §](#)

[Hallituksen esitys kielilainiksi \(HE 92/2002 vp\)](#)

[Oikeusministeriön suositus, 5.10.2015 \(OM 7/58/2015\)](#)

[Apulaisoikeuskanslerin päätös 4.5.2017 \(OKV/124/1/2017\)](#)

[Oikeusasiamiehen päätös 30.5.2014 \(Dnr 3746/4/13\) \(ruotsiksi\)](#)

[Apulaisoikeuskanslerin päätös 21.10.2016 \(OKV/1674/1/2015\)](#)

[Apulaisoikeuskanslerin päätös 21.8.2020 \(OKV/83/10/2020, OKV/83/10/2020-OKV-2\)](#)

3. Digitaaliset palvelut

Digitaalisten palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä tulee alusta alkaen kiinnittää huomiota kielellisten oikeuksien käytännön edellytysten turvaamiseen. Eri kieliversioiden tarpeen huomioiminen sähköisten palveluiden ja tietojärjestelmien suunnittelu- ja koodausvaiheessa on yleensä taloudellisempaa ja tehokkaampaa kuin järjestelmien päivittäminen jälkikäteen.

Hyvinvointialueen tietojärjestelmissä esiintyvät virheet tai puutteet, jotka ovat kielellisten oikeuksien toteutumisen esteenä, tai vaikeuttavat oikeuksien toteutumista, tulee korjata.

Lähteet

[Hallituksen kertomus kielilainsäädännön soveltamisesta 2021 \(Valtioneuvoston julkaisu 2021:88\)](#)

[Apulaisoikeuskanslerin päätös 9.6.2022 \(OKV/2053/10/2020\)](#)

4. Henkilöstöpolitiikka ja rekrytointi

Hyvinvointialueen tulee koulutusta järjestämällä ja muilla henkilöstöpoliittisilla toimenpiteillä huolehtia siitä, että henkilökunnalla on riittävä kielitaito hoitaakseen viranomaisen tehtävät kielilainsäädännön edellyttämällä tavalla. Viranomainen on näin ollen velvollinen huolehtimaan henkilöstönsä kielitaidon jatkuvasta ylläpidosta esimerkiksi järjestämällä kielikoulutusta. Myös työnjako- ja työaikajärjestelyillä voidaan varmistaa kielellisten palvelujen saatavuus.

Hyvinvointialue voi asettaa henkilöstön kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia joko hallintosäännössä tai kun virka perustetaan. Hyvinvointialueen toimivaltainen viranomainen voi siten perustellusta syystä myös päättää tietyn viran tai tehtävän kielitaitoa koskevasta kelpoisuusvaatimuksesta poikkeamisesta. Jokaisen viranhaltijan tai työntekijän ei tarvitse hallita molempia kieliä, mutta hyvinvointialueen on varmistettava, että kaikki palvelut ovat saatavissa sekä suomeksi että ruotsiksi. Tämä on huomioitava sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palveluiden järjestämisessä, mutta myös hyvinvointialueen johdossa, hallinnossa ja tukipalveluissa.

Virkaa täytettäessä ja muuhun palvelussuhteeseen otettaessa hyvinvointialueen on varmistauduttava siitä, että palvelukseen otettavalla on työtehtävien edellyttämä kielitaito. Käytännössä tämä merkitsee, että hyvinvointialueen on selvitettävä jo ennen palvelukseen ottamista, minkä kielen tai kielten taitoa ja tasoa tehtävä edellyttää. Lisäksi työhaastattelun yhteydessä voidaan selvittää hakijan tosiasiallinen kielitaito esimerkiksi keskustelun ja/tai kirjallisen tehtävän avulla ko. kielellä.

Lähteet

Laki julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta (424/2003), 2§, 3§, 5§ Oikeusministeriön suositus kielitaidon huomioon ottamisesta työhönotossa valtion viranomaisissa ja tuomioistuimissa, 24.2.2005 (3/58/2005 OM)
Apulaisoikeuskanslerin päätös 29.4.2016 (OKV/147/1/2015)

5. Hyvinvointialueen toimielinten kokousasiakirjat

Kaksikielisen hyvinvointialueen aluevaltuuston ja aluehallituksen kokouskutsut ja pöytäkirjat on laadittava suomen ja ruotsin kielellä. Hyvinvointialueen muiden toimielinten kokouskutsujen ja pöytäkirjojen kielestä päättää hyvinvointialue ottaen huomioon, että luottamushenkilöiden mahdollisuus täyttää tehtävänsä turvataan ja hyvinvointialueen asukkaiden tiedonsaantitarpeesta huolehditaan.

Luottamushenkilöiden mahdollisuus täyttää tehtävänsä sekä asukkaiden tiedonsaantitarpeet edellyttävät käytännössä, että Itä-Uudenmaan hyvinvointialue, Länsi-

Uudenmaan hyvinvointialue, Vantaa-Keravan hyvinvointialue, Varsinais-Suomen hyvinvointialue, Pohjanmaan hyvinvointialue ja Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue sekä hyvinvointiyhtymät, joiden jäsenenä on jokin mainituista hyvinvointialueista tai Helsingin kaupunki, pääsääntöisesti laativat toimielintensä kokouskutsut ja pöytäkirjat suomeksi ja ruotsiksi.

Kokouksen esityslista ja liitteet tulevat osaksi pöytäkirjaa, joten ne on laadittava suomeksi ja ruotsiksi. Suomenkielisten ja ruotsinkielisten osallistumis-, ja tiedonsaantioikeuksien turvaamiseksi esityslista ja sen liitteet pyritään julkaisemaan suomeksi ja ruotsiksi samanaikaisesti.

Ei ole välttämätöntä, että hyvinvointialueen valtuuston kokouskutsu ja pöytäkirja laaditaan alkuperäisinä suomen ja ruotsin kielellä, vaan riittää, että kokouskutsu ja pöytäkirja ovat olemassa suomen ja ruotsin kielellä. Käytännössä toista kieliversiota ei siten tarvitse allekirjoittaa.

Lähteet

[Kielilaki \(423/2003\), 29 §](#)

[HE 241/2020 vp](#)

[Oikeusministeriön lausunto 19.12.2003 \(dnro 20/912/2003\)](#)

6. Lisätietoa

[Toimiva kaksikielisyys kunnassa | Kuntaliitto.fi](#)

[Kaksikielisten hyvinvointialueiden valmistelun tukiaineisto | Kuntaliitto.fi](#)

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy

Johanna Lindholm
juristi